

## SARUHAN SANCAĞINDA İZMİR'İN İŞGALİNE GÖSTERİLEN TEPKİLER

Mevlüt ÇELEBİ\*

### Özet

İtilâf Devletleri; Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplanan Paris Barış Konferansı'nda İzmir'in, daha önce vaat edildiği gibi İtalya'ya değil, Yunanistan'a verilmesine karar verdiler. Bu karar doğrultusunda İzmir, 15 Mayıs 1919 günü Yunan birlikleri tarafından işgal edildi. İşgalin kanlı bir surette gerçekleştirilmesi ve İzmir'in işgali, Yunanistan'ın Anadolu'yu vatan yapmasının başlangıcı olarak görüldüğü için tepkiyle karşılandı. Türkler, başta İstanbul olmak üzere Anadolu'nun hemen her yerinde düzenledikleri mitinglerle ve İtilâf Devletleri temsilcilerine gönderdikleri telgraflarla işgali protesto ettiler. Yunan işgali tehlikesini yakından yaşamakta olan Saruhan sancağında da bu tepkiler çeşitli yollarla ortaya konuldu. Saruhan halkı, tepkisini, Avrupa kamuoyuna daha kolay ulaşacağını düşündüğü için, İtalyanlara yaptı. Saruhan halkı adına yapılan protestoların dikkate değer bir yönü, kadınların da aktif bir şekilde bu protesto hareketlerine katılmış olmalarıdır.

**Anahtar Kelimeler:** *İzmir'in İşgali, Manisa, Saruhan Sancağı, İtalya, Kurtuluş Savaşı.*

### Abstract

#### Reaction Against Invasion of İzmir in Sandjak of Saruhan

After the World War I, England, France, United States of America and Italy decided to invade İzmir by Greece at the Paris Peace Conference. Then Armies of Greece had landed in İzmir on 15 May 1919. Turkish people had reacted against invasion of İzmir by Greeks. Because, they thought that this invasion was all of West Anatolia. So, all Turkish people made reaction meeting and sent to European country telegraph. Greek army had moved towards *sandjak* of Saruhan after invasion of İzmir. People of Saruhan had sent telegrams to European countries to protest the invasion of İzmir.

**Key words:** *Invasion of Izmir, Turkish National Struggle, Sandjak of Saruhan, Manisa, Italy.*

### Giriş

Birinci Dünya Savaşı devam ederken, İngiltere ve Fransa ile İtalya arasında imzalanan gizli antlaşmalarla İtalya'ya vaat edilen İzmir, İngiltere tarafından savaşa kendi yanlarına girmesi karşılığında Yunanistan'a da vaat edilmişti. Mondros

---

\* Yrd. Doç. Dr., Celâl Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü öğretim üyesi.

Mütarekesi'nden sonra İtalya ile Yunanistan arasında İzmir'e sahip olma konusunda İzmir'de ve Paris Barış Konferansı'nda büyük bir mücadele yaşanmıştır. Mütarekeden hemen sonra İzmir'de yaşayan Rum ve İtalyan tebaalarının da katıldığı gövde gösterisi, bu kentin geleceğinin tespitinde etkili olmuştur. İki ülke arasındaki rekabet barış konferansında da kendini gösterirken, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa da bu devletler arasındaki çatışmada taraf olmuşlardır. Konferansta İtalya ile Yunanistan arasındaki mücadelede İngiltere ve Fransa, Yunanistan'ı desteklemişlerdir<sup>1</sup>. Özellikle İngiltere'nin İtalya'ya karşı Yunanistan'ı tercih etmesi, Doğu Akdeniz'de güçlü İtalya yerine Yunanistan'ı görmek istemesinden ileri gelmiştir.

İzmir gibi, Adriyatik kıyısındaki Fiume konusunda da müttefiklerinden beklediği desteği bulamayan İtalya Başbakanı Vittorio Emanuele Orlando, 24 Nisan'da Paris'ten ayrılmıştır. İtalyanların konferanstan ayrıldıktan sonra Anadolu'da müttefiklerine rağmen ayrı hareket etmesi, Amerika Başkanı Woodrow Wilson ve İngiltere Başbakanı Lloyd George'un tepkisine yol açmış ve dolaylı olarak İzmir'in Yunanistan'a verilmesini hızlandırmıştır. İngiltere Başbakanına göre, "*İtalyanlar, Trablusgarb'ta yaptıkları gibi Anadolu'yu bir olupbitti şeklinde işgal ederlerse onları Anadolu'dan çıkarmak zor olurdu. İzmir meselesini halletmek için 2-3 Yunan alayının şehre girmesi için Venizelos'a izin verilmeliydi*"<sup>2</sup>. İngiltere'nin bu önerisine Amerika ve Fransa'nın da destek vermesi sonucu 6 Mayıs'ta Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmalarına izin verildi<sup>3</sup>.

İtilâf Devletleri'nin bir kaç Yunan birliğinin, "asayişli sağlamak" ve "Hıristiyanları Müslüman katliamından kurtarmak" için İzmir'e çıkmasına izin vermesinin ardından, işgali kolaylaştırmak için girişimlerde bulunmuşlardır. Amiral Calthorpe 13 Mayıs'ta İzmir'e gelmiş, ertesi gün kolordu komutanı Ali Nadir Paşa'ya ve Vali İzzet Bey'e gönderdiği nota ile, Yunanlılardan söz etmeksizin, İzmir'in işgal edileceğini bildirmiştir. İzmir'in işgali de diğer işgaller gibi Mondros'un 7. maddesine dayandırılmış ve kamu düzenliğinin sağlanacağı ileri sürülmüştür. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa ve Vali İzzet Bey de, İstanbul'dan gelen emirler doğrultusunda hareket ederek, işgale karşı silahlı bir mukavemetin gösterilmemesi için önlemler almışlardır.

İzmir'in işgal edileceğinin öğrenilmesinden sonra Türkler, Redd-i İlhâk Cemiyeti öncülüğünde Bahri Baba parkında binlerce kişinin katıldığı bir protesto mitingi düzenlemişlerdir. Rumlar da, kilisede dualar etmişler ve ertesi gün karaya çıkacak Yunan askerlerini karşılamak için hazırlıklara başlamışlardır. Yunan birlikleri 15 Mayıs sabahının ilk saatlerinden itibaren, Rumların "Yaşasın-Vito" tezahüratları altında karaya çıkmaya başlamışlardır. Konak'a doğru ilerleyen Yunan birliklerine Hasan Tahsin tarafından sıkılan ilk kurşundan sonra büyük bir panik yaşanmıştır. Hasan Tahsin orada şehit edildiği gibi, Yunan askerleri, asker ve sivil Türklere karşı da katliama

<sup>1</sup> Barış Konferansında İzmir'e sahip olmak için İtalya ile Yunanistan arasındaki ilişkiler hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız. Çelebi 2002, 40-50.

<sup>2</sup> Kurat 1973, 846.

<sup>3</sup> Grassi 1996, 44.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

başlamışlardır. Türklere ait mağazalar yağmalanmış ve esir alınan askerlerin değerli eşyaları çalınmıştır. İzmir'in işgalinde ve daha sonraki Yunan işgallerinde yaşanan katliam ve yağmalamalara yerli Rumlar da katılmışlardır<sup>4</sup>.

İzmir'in işgali bütün yurttan büyük bir üzüntü ve infial yaratmıştır. Yurdun dört bir yanında yapılan mitinglerle işgal protesto edilmiştir<sup>5</sup>. İşgal göstermiştir ki, hak, hukuk, insan hakları, milletlerin kendi geleceklerini tayin hakkı gibi Avrupalıların sahiplendikleri değerleri savunarak İtilâf Devletleri ile mücadele etmek mümkün değildir. Bunun içindir ki, Türkler, Avrupalıların sahiplendiği değerleri de yok saymadan fakat fiili direniş seçeneğini de düşünmeye başlamıştır. Ancak silahlı bir direnişin son çare olarak görülmesi için, protestolarının olumlu sonuç vermediğini görmeleri gerekmiştir.

### I-Manisa

Mondros Mütarekesi'nden sonra Manisa'da savaşın bitmesinden duyulan bir rahatlık ve sevinç görülmüştür. Mütareke şartları gereğince Manisa ve kazalarına İtilâf Devletleri'nin askerleri gelmiştir. Bu durumdan faydalanmak isteyen Rum ve Ermeniler taşkınlıklara ve gizli örgütler kurmaya başlamışlardır. Bu gelişmelere Türkler de sessiz kalmayarak haklarını savunmak için dernekler kurmaya başladılar. 1918 Kasım ayının son günlerinde İstihlâs-ı Vatan Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet-i İslâmiye de, şubeleri kazalarda da açılan diğer bir dernektir. Bunların dışında, Manisa'da Wilson ilkelerine inanan ve bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri'nin şemsiyesi altında bağımsızlığın sürdürülebileceğine inanan bir grup daha vardı<sup>6</sup>.

Mütareke'nin imzalanmasından sonra Manisa'da kurulan cemiyetlerden en önemlisi, Müdâfaayı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'dir. İşgaline kadar Manisa'dan hükümete gönderilen yirmibeşe yakın telgrafla halkın hassasiyetinin ilgililere ulaştırılmasında bu cemiyetin büyük rol oynadığı bilinmektedir. Müftü Âlim, Belediye Reisi Fahri, Müdâfaayı Milliye Reisi Kâmil, Donanma Reisi İbrahim ve Ticaret Odası Reisi Süleyman imzasıyla sadarete 23 Ocak 1919'da gönderilen, geniş özetini aşağıda verdiğimiz telgraf bunlardan birisidir:

<sup>4</sup> İzmir'in işgalinde Yunan askerlerinin ve yerli Rumların yaptığı katliam ve yağmalamaları hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Turan 1999, 73-92; *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Yıl.41, sayı: 93, (Ocak 1992), 1-14; Tayla 2001, 138-1142.

<sup>5</sup> İzmir'in işgaline karşı Anadolu'da yapılan protestolar bir doktora tezine de konu olmuştur: Şahingöz 1986. İzmir'in işgaline karşı yapılan protesto ve mitingler hakkında ayrıca bakınız: Kemal Arıburnu, *Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri*, Ankara, 1951, Mehmet Şahingöz, "Millî Mücadele'de Protesto ve Mitingler", *Türkler*, c.15, editörler: Hasan Celâl Güzel, C.Cem Oğuz, Osman Karatay, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, 726-729, Ömer Akdağ, "İstiklâl Savaşı'nın İlk Safhasında Mitingler (Kasım 1918-Haziran 1919)", *Türkler*, c.15, editörler: Hasan Celâl Güzel, C.Cem Oğuz, Osman Karatay, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, 745-755, Zekai Güner, "İzmir'in İşgali Olayının Trakya'daki Tepkileri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.IX, sayı: 27 (Temmuz 1993), 567-568.

<sup>6</sup> Bilgi 1996, 50-51; Ergül 1991, 24-25.

“23 Ocak'ta Anadolu gazetesinde çıkan, vilayetimizin Yunanistan'a verildiği ve Yunan askeri geldiği zaman bütün çukurların Müslüman cesetleriyle doldurulması ve bir Türk katleden kimsenin bütün günahlarının affolunacağı tarzında kilisede bir papaz tarafından beyan edilmiştir. İzmir metropolitinin de kiliselerde aynı yönde konuştuğu neşredilmiştir.

*İstanbul'da İtilâf Devletleri'nin mütareke şartlarına aykırı olarak padişaha ait saraylara el koyması ve Yunan askerlerinin Trakya'dan itibaren İstanbul içlerine kadar işgal mahiyetinde istila etmeleri durumun vahametine bir delildir. Hükümetin şimdiye kadar bu neşriyatı yalanlamaması bu bölgedeki İslâm nüfus üzerinde fevkalâde bir heyecanın oluşmasına sebep olmuştur. Müslümanlar düşmanın kötülüklerine maruz kalmamak için şimdiden ırz ve namuslarının muhafazası kaygısına düşmüşlerdir. Aslı ve nesli Türk ırkına mensup ve bir buçuk milyona yakın ahalden ancak % 10'u gayr-i Müslim olan Aydın vilayetinin Yunanistan'a terk ve teslimi öyle suhuletle mümkün bir hal ve mesele değildir...Biz de meşru haklarımızın korunması hususunda her ne yapılması mümkünse, o yönde teşebbüste katiyen müsamaha etmeyeceğiz...Memleketi uğrayacağı vahim âkıbetten kurtarmak veya başımızın çaresine bakmak üzere diğer vâsıtalara müracaât mecburiyetinde kalacağımızı önemle arz ederiz...”<sup>7</sup>.*

İzmir'in ve bölgenin, bu arada Manisa'nın içinde bulunduğu tehlikeye karşı nasıl hareket edileceğinin kararlaştırılması için 17-19 Mart 1919 tarihinde İzmir Müdâfaayi Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti bir kongre düzenlemiştir. Manisa Müdâfaayi Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti de bu kongreye katılmıştır. Ne var ki, Giritli Hüsnü Bey'in mutasarrıf olarak 25 Mart 1919'de göreve başlamasıyla Manisa'da direnişten yana olanların durumu zayıflamıştır. İzmir'in işgali durumu net olarak ortaya koymasına rağmen, Manisa mutasarrıfı hâlâ gerçekçi olmayan çözüm önerilerine sığınıyordu.<sup>8</sup>

Manisa halkı ikiye bölünmüştü. Bir kısmı, başta Cemiyet-i İslâmiye Reisi Müftü Âlim Efendi olmak üzere şehrin savunulmasını istiyor, bir kısmı da Yunan taraftarı olduğu için Hüsnüyadis olarak isimlendirilen mutasarrıfın peşinden gitmeyi doğru buluyordu. Çünkü Mutasarrıf Hüsnü Bey, Selçuk Metropolitli Yovakim'den aldığı haberlere dayanarak Manisa'nın işgal edilmeyeceğini ileri sürüyordu. İngiliz temsilci Ritz de tasalanmaya gerek olmadığını, Manisa'nın işgal sahası içinde yer almadığını söylüyordu.<sup>9</sup>

<sup>7</sup> Ayışığı 1994, 5; Bilgi 1996, 53; Uluçay ve Gökçen 1939, 59; Köklü 1998, 16; Ergül 1991, 26.

<sup>8</sup> Manisa Mutasarrıfı Hüsnü Bey'in İzmir'in işgalinden sonraki tutum ve davranışları için bakınız: Ergül 1991, 31-40.

<sup>9</sup> Tansel 1991, 206.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

14 Mayıs 1919 günü İzmir'in Yunanlılara verildiği haberi Manisa'da yayıldı. Bu haber halkı heyecana sevk etti. Herkes haberin doğru olup olmadığını öğrenmek istiyordu. Redd-i İlhâk Cemiyeti üyeleri de mutasarrıflığa gelerek durumun resmen açıklığa kavuşturulmasını istediler. Mutasarrıf Hüsnü Bey, İzmir Valisi İzzet Bey'e gönderdiği telgrafla Manisa'daki havayı ilettiler:

*“İzmir ve havalisinin Yunana verildiği haberi bugün geç vakitlerde Manisa'da duyulmuştur. Bu sebeple bütün Manisalılar ayakta ve heyecanda olduğu ve durumun aydınlatılmasına ihtiyaç duyulduğunu ehemmiyetle bildiririm”<sup>10</sup>.*

İzzet Bey'in “İzmir'in Yunanlılara verildiğine dair resmi bir tebliğ yoktur” şeklinde verdiği cevaba rağmen İzmir, ertesini gün, 15 Mayıs 1919 Perşembe sabahı Yunan askerleri tarafından işgal edilmeye başlandı. İzmir'in işgali, Celal Bayar'ın ifadesiyle “Ege'nin kalbine hançer saplamak demektir”<sup>11</sup>. İzmir'in işgali Manisa'da telaş ve heyecan yarattı. Manisalılar bu olayı İzmir'den gelen sabah treniyle ve metropolithane ve kiliselerin vakitsiz çalan çanlarından öğrendiler<sup>12</sup>. Yerli Rum ve Ermeniler, yakında Manisa'nın da işgal edileceği beklentisiyle sevinç ve şımarıklıklarını arturdular. Manisa'nın oldubitti ile işgalini önlemek için Manisa Müdâfaayı Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti, Cemiyet-i İslâmiye, Manisa Türk Kadınları Cemiyet-i Umumiyesi üyeleri, işgal ihtimaline karşı Manisa'yı savunmak üzere girişimde bulundular<sup>13</sup>. Türkleri bu şekilde hareket etmeye yönelten sebep, Yunanlıların yerli Rumların da desteğiyle yaptığı zulüm, yağma ve tecavüzlerin öğrenilmesidir. İzmir'den kaçanların bir kısmının, Yunanlılara karşı silah kullanılmasının onları da silahlı karışık vermeye yönelttiği, eğer Türkler silah kullanmasalardı, Yunanlıların kimseye zararının dokunmayacağı gibi sözler söylemeleri halkta tevekkül düşüncesinin doğmasına yol açmıştır<sup>14</sup>. Bu bir kısım halkın Yunan işgaline karşı silahlı direnişte bulunulmaması fikrini savunmalarında etkili olmuştur.

Kendisi de işgal dönemini yaşamış olan bir yazar o günlerde Batı Anadolu ve Manisa'daki havayı şöyle tasvir etmiştir:

*“İzmir'in işgali bütün Ege halkını şaşkana döndürdü. İzmir'in işgali kuşkusuz acı bir olaydı. Ama bundan daha acı olan ve Türkleri kahredeni bu işgalin Yunanlılar tarafından yapılmış olmasıydı. İşgal, İtilâf Devletleri'nden biri tarafından yapılmış olsaydı bu derece etkili, bu derece acı olmayabilirdi. Yunan işgali Müslüman Türkleri derinden*

<sup>10</sup> Köklü 1998, 29.

<sup>11</sup> Bayar 1997, 68.

<sup>12</sup> Bilgi 1996, 59.

<sup>13</sup> Su 1982, 4.

<sup>14</sup> Bilgi 1996, 60.

yaralamıştı. Bütün Ege kan ağlıyordu. Yerli Rumların işgal sırasında ve işgalden sonra yaptıkları taşkınlıklar Türklere yönelttikleri saldırılar ve hakaretler durumu daha da ağırlaştırıyor, dayanılmaz hale getiriyordu.

İzmir'in işgali Manisa ve yöresinde yaşayan Rumlarda da etkisini gösterdi. Sevinç gösterileri yavaş yavaş taşkınlığa, hakaret ve saldırılara dönüşmeye başladı. Yıllarca yaşadıkları insanların birden bire değişivermesi, hakaretlere, hatta tecavüzlere kalkışmaları Türkleri şaşırtıyor, kaygılandırıyordu. Bu durum hükümet otoritesinin zayıf olduğu yörelerde kendini daha fazla hissettiriyordu. Hükümet bu hakaretlere engel olacak otoriteye sahip değildi. O sırada Manisa mutasarrıfı olan Hüsnü Bey Yunan sempatzanıydı. Yerel hükümet otoriteleri ise onun dümen suyunda gitmek zorunda kalıyordu<sup>15</sup>.

Gerçekten de yukarıdaki havayı canlandıran gelişmeler hemen görülmeye başlandı. İzmir'in işgalinden sadece iki gün sonra 17 Mayıs 1919'da Manisa'nın Filoğlu, Harmandalı, Çavuşoğlu ve Hacı Halil köylerinin Rumları, Türklerin mallarını yağmalamaya başladılar. 17 Mayıs 1919 günü Belediye Başkanı İbrahim, Müftü Selim ve delegeler Bahri ve Rıza, İtalya temsilcisine gönderdikleri bir telgrafla şikayetlerini bildirdiler:

"1- Çavuşoğlu köyünden Aziz Ağa'ya ait olan 390 kilo buğdayı çalmışlardır.  
2- Bütün sığır ve davarlar, 400 kilodan fazla hububat ve çiftliklerdeki evlerde bulunan bütün mobilyalar yağmalanmıştır."

Göç etmek zorunda bırakılan mağdur Türkler ve bütün Türk halkı, benzer en küçük işgalleri de içine alan bütün haksızlıklara karşı Avrupa'nın adaletini imdada çağırıyorlar. Türkler; haklarını mükemmel şekilde Müdafaa etmeye muktedir oldukları halde son kez sizlerin insanî hislerine müracaat etmeyi tercih ediyorlar. Mahalli hükümet bir tahkikat yürütmektedir<sup>16</sup>.

Manisa Mevki Kumandanı Ahmet Zeki Bey'den Harbiye Nezareti'ne 18 Mayıs 1919'da gönderilen telgrafta, genel tabloyu ve askerlerin durumunu yansıtmaktadır:

"On yedinci Kolordu ile 15 Mayıs 1335 (1919) tarihinden beri yapılan mesâiye rağmen irtibât-ı muhabere tesis edilememiştir. Halen İzmir'de vukua geldiği istihbâr olunan sükunet üzerine de muhaberât tesisi zâbit ve efrâd postaları vâsıtasıyla temasta bulunulması mümkün olamamıştır. Lehü'l-hamd Manisa henüz işgal altına alınmamış ve bir vukuât zuhûr

<sup>15</sup> Su 2002, 41.

<sup>16</sup> Archivio Storico Diplomatico Ministero degli Affari Esteri, (ASDMAE), Affari Politici, (AP), 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-Conferenza della Pace, (CP), Posizione, (Pos.), 16, Turchia, Busta, (B)56-45.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

*etmemiş ise de mevcutları nısf kadroya bile varamayan bir piyade, iki topçu taburu efradıyla ancak memleketin dahili inzibâtına ehemmiyet verilmektedir. Maazallah bir işgale ve bâ-husus yalnız Yunanlılar tarafından burası taht-ı işgale alındığı surette bir cüz'-i kalil derecesinde bulunan efrad, ahalinin heyecanına karşı inzibâtını temin edemeyeceği ve bilakis inzibât-ı askerinin rahnedâr olacağı bedihidir.*

*En yakın bir kumandanlık mercii bulunmamak dolayısıyla ahval-i fevkalâde zuhûrunda tecrid-i silaha mahal kalmamak üzere hatt-ı hareketin tâyin ve bu badda talimatnâme-yi celilerinin şeref-i iş'arı mâruzdur”<sup>17</sup>.*

Aralarında bir görüş birliği sağlanamamış olsa da, Manisalıların büyük bir kısmı, Yunan işgaline karşı tepki göstermenin şart olduğunu görmüştür. Çünkü Yunan işgali tehlikesini en yakından hisseden yerlerden birisinin Manisa olduğu olaylarla kanıtlanmıştır. İzmir'in işgaline sert tepki göstermek suretiyle şehirlerinin işgal edilmesini önleyebileceklerini uman Manisalılar, İtilâf Devletlerinin temsilcilerine protesto telgrafları göndermişlerdir. Manisa Türk Kadınları Cemiyet-i Umumiyesi, İtalya Temsilciliğine gönderdiği tarihsiz bir telgrafta; “*Sevgili memleketimizin; Yunan devleti tarafından İzmir'den başlayıp yavaş yavaş devam eden elim işgale mâruz kalmış yerlerinin içimizi kan ağlatmaya devam etmekte*” olduğunu<sup>18</sup> bildirmiştir. Bunun dışında Manisa'nın vatansever aydınları, sıranın Manisa'ya da geleceğini gördüklerinden, silahlı direniş gücü meydana getirmek için harekete geçtiler. İzmir'de mücadele etme imkânları kalmadığını gören Albay Kazım Bey, Ömer Bey, Vasıf Bey ve Doktor Şükrü Bey bu harekete öncülük etmişlerdir. Ne var ki, direniş fikrine kesinlikle sıcak bakmayan Mutasarrıf Hüsnü Bey; milis gücü oluşturulmasını ve Manisa depolarındaki askerî malzemenin bu milis kuvvet için kullanılmasına engel oldu. Direniş yönünde daha sonraki girişimler de mutasarrıfın engellemesiyle karşılaşmıştır<sup>19</sup>. Bununla yetinmeyen Mutasarrıf Hüsnü Bey 20 Mayıs gününün yayınladığı aşağıdaki bildiriyle Manisa'da durumu kontrol altında tutmaya çalıştı:

*“İzmir'in işgali dolayısıyla Manisa ahalisinden bazılarının başka yerlere gitmek teşebbüsünde buldukları ve bu sebeple galeyânda olduğu anlaşılmıştır. Memlekette bunu gerektirecek hiçbir durum mevcut değildir. Mezhep ayrılığına bakılmaksızın bütün ahalinin malı, canı, hayatı, ırzı hükkümetçe emniyet altına alınmıştır. Âsâyiş ve inzibâtın sağlanması için gereken bütün tedbirlerin hepsi yerine getirildiğinden bu mevzûda telaş eseri gösterilmesinde hiçbir haklı sebep görülmemiş ve müracaât edeceklere seyahat vesikası verilmemesi hususu polis komiserliğine bildirilmiştir. Şu işgal dolayısıyla meydana gelen millî*

<sup>17</sup> S.Yzb.Ahmed 1993, 25.

<sup>18</sup> ASDMAE, Ambasciata d'Italia in Turchia, (AIT), (B), 262-1.

<sup>19</sup> Köklü 1998, 31-35; Bilgi 1996, 60-62.

*galeyânın İtilâf Devletlerinin kararlarının uygulanmasına karşı koyar şekilde fîli bir harekete çevrilmesi, meşru millî hakların bozulması sonucunu vereceğinden, vatani ve millî yararlarına karşı bir hal ve hareket meydana getirilmeyerek, halk arasındaki mevcut sessizlik ve dostluğun devamı hususunda gayret gösterilmesi ilan olunur”<sup>20</sup>.*

Bu arada, Yunanistan Başbakanı Elefteros Venizelos, Paris’ten 20 Mayıs’ta Yunan işgal kuvvetleri komutanına gönderdiği emirde, Manisa’nın da işgalinin gerekli olduğunu yazmıştı. İngilizler, Yunanlılara istedikleri izni verdiler<sup>21</sup>. Anadolu Türk halkının içinin kan ağlamasına yol açan Yunan işgallerine, 25 Mayıs 1919’da Manisa da katılmıştır. Buradaki Yunan işgalinin de diğer işgal bölgelerinden farklı olmadığı derhal anlaşılmıştır. Nitekim Manisa Müslümanları Reisi namına Kânîzade Osman Bey, 28 Mayıs 1919’da gönderdiği şu telgrafla işgal sonrasının bir tablosunu çizmiştir:

*“İtalya Mümessili Cenablarına;*

*Şehrimizi işgal eden Yunan askerleri camilerimizi çalgılı meyhaneye çevirdiler. Rumların silahlarını aramayıp Müslümanlardan alıyorlar. Sokaklarda fesleri parçalıyorlar. Silah aramak bahanesiyle İslâm kadınlarının evlerini taharri ediyorlar. Dine dereceyi merbutiyeti mâlûm-ı âlem olan İslâmların bu hallere uzun müddet tahammül eylemeyeceğini huzur-u reyinize arz ediyorum. Ahval-i ma’rûfeyi delâil-i meşhuduyla şehrimiz mutasarrıfına ve İngiliz mahfil-i muhtereme şikayet eyledik. İşgalin devamı sulh-ü cihan için bir leke olacağını zaman ispat edecektir”<sup>22</sup>.*

## II-Alaşehir

Osmanlı Devleti ile İtilâf Devletleri arasındaki savaş 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi ile sona ermiştir. Her ne kadar mütareke silahlı çatışmayı sona erdirmişse de; İtilâf Devletleri, mütarekeye dayanarak fakat gerçekte mütareke hükümlerini ihlâl ederek Anadolu’nun değişik yerlerini işgal etmişlerdir. Birkaç küçük karşı koymanın dışında genel olarak bu işgallere tepki gösterilmemiştir. Çünkü bu devletler Düvel-i Muazzama olarak nitelendiği için direnilmemiş ve bu işgallerin geçici olduğuna inanılmıştır. Bu ülkeler, işgal ettikleri yerlerin ekonomik imkânlarından faydalanmak istemişlerdir. Yunan işgalleri ise, kabul edilemez olarak görülmüş ve tepkiyle karşılanmıştır. Türklerin, Yunan işgallerine bütün varlıklarıyla direnmelerinin tek nedeni, işgallerin kan dökülerek yapılmış olması değildir. Yüzlerce yıl Türk egemenliğinde kalmış olan Yunanlılar, önce bağımsızlıklarını kazanmışlar; daha sonra da kurdukları devletin sınırlarını, bağımsızlığını kazandıkları devlete karşı genişletmişlerdir. Bunun dışında dikkate alınan en önemli husus; işgalci devletlerin

<sup>20</sup> Bilgi 1996, 59; Köklü 1998, 34.

<sup>21</sup> Köklü 1998, 41.

<sup>22</sup> ASDMAE-AIT, B, 262-1. Bu telgrafla özet tarih ve kim tarafından yazıldığı belirtilmeden “Manisa’da Mezalim” başlığıyla yer almıştır. S. Yzb. Ahmed 1993, 27.



## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

işgallerindeki temel amaçlarıdır. Diğer işgalci devletler, mümkün olduğunca uzun süre ele geçirdikleri bölgelerin yeraltı ve yer üstü kaynaklarını kullanmak istemişlerdir. Yunanistan'ın Anadolu'ya geliş amacı ise, esas olarak Batı Anadolu bölgesini vatan yapmak istemesidir. Dolayısıyla Batı Anadolu bölgesi yakın tehlike içerisinde. Anadolu Türk halkı bu gerçeği fark ettiği içindir ki, diğer devletlere karşı göstermediği tepkiyi Yunanistan'a karşı göstermiştir.

Hep vurgulandığı gibi, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali bütün yurttan derin bir üzüntü ve tepki yaratmıştır. Fakat İzmir'e yakın bölgedeki tepki, üzüntüyle birlikte belirsizlik ve işgal tehlikesiyle de karışmıştır. Alaşehir de bu yerlerden birisidir. İzmir'in işgalinden kısa bir süre önce Alaşehir'e mutasarrıf olarak atanan Bezmi Nusret Bey, işgal sonrasında buranın tablosunu özetle şöyle çizmiştir:

*“Alaşehir'i simsiyah bir matem bulutu kapladı. Herkeste ağlamak, fevran etmek istidadı vardı...Tehlikenin bize yakınlığı zaman ve intizâra müsait değildi. Yunanın nerelere kadar ilerleyeceği bizce meçhuldü. Alaşehirli genç ve ihtiyarlar Hacı İskender'in kahvehanesinde, Yıldırım'ın camisi dershanesinde ve bazı evlerde birleşiyorlar, dertleşiyorlar, bu felaketi önlemek çarelerini konuşuyorlardı. İtiraf etmek lâzımdır ki herkeste harp bitkinliği vardı. Bunlardan bazıları Uşak'a kaçmak yolunu tutular”<sup>23</sup>.*

Alaşehirli, işgali öğrenir öğrenmez ulaşabildikleri her yere ve kuruma tepkilerini iletmışlerdir. Saruhan sancağında en sert ve en etkili tepkinin Alaşehir tarafından gösterildiğini ileri sürmek abartma olmayacaktır. Alaşehir Redd-i İlhâk Heyet-i Milliyesi 15/16 Mayıs 1919'da İstanbul'daki İtalyan temsilcisine şu telgrafi göndermiştir:

*“İtalya Devlet-i Fahîmesi Mümessili Cenablarına;  
İzmir ve mülhakatının Yunan hükümetince ilhâk ve Yunan askeri tarafından işgal edilmekte olduğu işitilmiştir. Aydın vilayetinde İslâmlar ekseriyet-i azîmeyi haizdir ve hükümet-i Osmaniyenin İzmir ve mülhakati üzerinde hak ve tarihi müsellemdir. Memleketimize ait küçük bir hakka haiz bulunmayan Yunan hâkimiyetine katiiyen tahammül edemeyeceğiz. Vatanımızın Müdâfaasına tamamıyla hazırız. Ancak buna lüzum kalmayacağına ve düvel-i mütelifenin hakkımızı teslim eyleyeceğini ümit eder ve mümessili bulunduğunuz düvel-i fahîmeye mâruzatımızın iblâğını rica eyleriz.”<sup>24</sup> (EK-I)*

<sup>23</sup> Bezmi Nusret Kaygusuz, *Bir Roman Gibi*, İzmir, 1955, s.164-168.

<sup>24</sup> *ASDMAE-AIT*, B., 262-1. Aynı telgraf İngiliz temsilciliğine de gönderilmiş ve *Alemdar* gazetesinde yayınlanmıştır. *Alemdar*, 22 Mayıs 1919, s.1.

Yine İstanbul'daki İtalya temsilcisine gönderilen tarihsiz bir telgrafta; "*Aydın vilayeti Türk ve İslâm memleketidir. İzmir'in Yunan tarafından işgali hak ve adalete aykırıdır*"<sup>25</sup> denilen Alaşehir'de, kadınlar da tepkilerini göstermekten geri kalmamışlardır. Faaliyetlerini kurdukları bir cemiyet çatısı altında yürüten kadınlar, seslerini protesto telgraflarıyla duyurmuşlardır. Alaşehir'den Kadınlar Cemiyeti adına Ayşe, Mebrure ve Halide Hanımlar, İstanbul'da Türk Kadınlar Cemiyet-i Âliyesi Riyasetine 18 Mayıs 1919'da gönderdikleri bir telgrafta da duygularını şöyle açıklamışlardır:

*"Yunan askerinin şirin İzmir'i işgali üzerine biz kadınlar burada bir cemiyet teşkil ettik. Elimizden geldiği kadar bütün mevcudiyetimizle vatanımızın halâsı için çalışmaktayız. Sizin oradaki teşebbüslerinizi duydukça gönüllerimiz iftiharla kabarmaktadır. Biz de burada her tarafa telgraflar çektik, Yunan'ı istemediğimizi bildirdik. Allah say'ımızı meşkûr etsin. Siz de bizim hukukumuzu muhafaza ediniz. Bir şey yapmağımız lâzım gelirse telgrafla bildiriniz. Takip ettiğiniz gayeyi de aynı zamanda yazınız. Bâki hürmetler, uhuvvetler"*<sup>26</sup>.

Alemdar gazetesine 18 Mayıs 1919'da gönderdikleri aşağıdaki telgrafla Alaşehir ve Havalisi İslâm Kadınları namına Mağrure ve Nebile Hanımlar protestolarını bildirmişlerdir:

*"Osmanlı hükümetinin kalbgâhı olan sevgili İzmir'imizin Yunan askeri tarafından işgali, büyük bir Müslüman ekseriyetine sahip bütün vilayette olduğu gibi burada da heyecan meydana getirmiştir. Hak ve adalet uğrunda kan döktüğünü iddia eden büyük devletlerin bu harekete muvafakat göstermesi bizi endişeye sevk etmiştir. Altı seneden beri Makedonya ve Rumeli'de Yunan ordusunun âciz İslâm kadınları hakkında reva gördüğü mezalim ve bilhassa küçük bir azınlıkta bulunan yerli Rum ahalisinin, en son ahvalin kendilerine verdiği şımarıklık ile bize, buranın da Rumeli faciasına sahne olacağı kanaatini verdi. Eğer işgal bir askeri vaziyet icabı ise bunun medenî bir devlet tarafından yapılmasını rica ederiz. Aksi halde bu güzel memleketin bir harabeye döndürüleceği ve akan kanlara ilaveten tekrar kan akıtılacağını ehemmiyetle beyan ederiz"*<sup>27</sup>.

Alaşehir Müslüman Kadınları adına Nebile ve Mağrure Hanım'lar 20 Mayıs 1919'da İtalya temsilciliğine de şu telgrafi göndermişlerdir:

<sup>25</sup> ASDMAE-AIT, B., 262-1.

<sup>26</sup> İzmir Fecâyi, İstanbul, 1335, 169.

<sup>27</sup> Alemdar, 23 Mayıs 1919, s.1, İzmir Fecâyi, 169-170; Şahingöz 1986, 208-209.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

*“İzmir Anadolu'nun kalbidir. Onun, Yunan askeri tarafından, Makedonya'yı işgalleri esnasında yaptıkları yağma ve katliamların tekrarlanması şeklinde işgali, kasabamız kadınları arasında büyük bir infial ve heyecana sebebiyet vermiştir. Hak ve adalet adına mücadele ettiklerini iddia eden Büyük Devletlerin, böyle bir işgale nasıl izin verdiklerini hayretle karşılıyoruz. Hayatımız, mutluluğumuz ve haysiyetimiz tehlikededir. Eğer askeri işgal bir ihtiyaçsa bunun, binlerce Müslüman kadının hayatını kurtarmak için Büyük Devletlerden biri tarafından yapılmasını istirham ederiz”<sup>28</sup>. (EK-II)*

Bu telgrafların dışında Alaşehir'de bir de protesto mitingi düzenlenmiştir. Bu mitingün ardından 20 Mayıs 1919'da 5.000 gösterici adına şu telgraf çekilmiştir:

*“İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve işgal sırasında yaptığı gaddarlık, kazamızın Müslüman halkı arasında büyük bir infial ve heyecan yaratmıştır. Wilson Prensiplerine göre vilayetimiz; Müslümanlara karşı düşmanca tavır takanan ve küçük bir azınlık teşkil eden Rumlara değil Türklere ait olmalıdır. Yunan işgaline karşı kararlı ve her şekilde mücadele etmeye karar verdik. Eğer, askeri bir işgal zorunluysa, İtalya, Amerika, İngiltere ve Fransa'dan, bunun geçici bir süre ve Büyük Devletlerin birlikleri tarafından yapılmasını istirham ediyoruz”<sup>29</sup>.*

Alaşehir'den protesto telgrafları gönderilmeye sonraki dönemde de devam edilmiştir. 24 Mayıs 1919'da İtalya temsilciliğine şu telgraf gönderilmiştir:

*“İtalya Yüksek Komiserinin Muhterem İzmir Temsilcisine; Müttefikler; insanlığı müdâfaa hamiliğiyle savaşa başladıklarını ilan ettikleri zaman, Büyük Devlet adamı Muhterem Başkan Wilson da, muhtemel sulhün millet prensibi dairesinde yapılmasını açıklamıştı. Verilen pek çok söze ve bizim rızamız olmamasına rağmen, topraklarımızın, Müslümanları müteessir edecek şekilde Yunan birlikleri tarafından, Barış Konferansı kararlarına dayandırılarak oldubitti şeklinde işgali, verilen bu sözlerin doğru olmadığını ortaya çıkarmıştır.*

*Vilayetimizin nüfusunun bir milyon Müslümana karşılık 250.000 gayr-i Müslimden meydana geldiği bilindiğine göre, bunun bir sonucu olarak çoğunluğun bizim tarafımızda olduğu açıktır. Buna rağmen; Yunan hükümeti, bizi kendi hâkimiyetini tanımaya zorlamak için adalete ve Wilson Prensiplerine aykırı olarak, medeniyet, örf ve âdetlerimize zarar veriyor.*

<sup>28</sup> ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45.

<sup>29</sup> ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45, ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738.

*Durum onu gösteriyor ki, Müttefik Devletler, çoğunluk durumunu nazar-ı itibara almıyor ve bizi Yunan hâkimiyeti altına bırakıyor. Biz; Makedonya ahalisinin yaptığı gibi, mahvedilmemizi seyretmektense haklarımızı ölene kadar müdâfaa etmeyi tercih ediyoruz.*

*Eğer Müttefikler, Türklerin ve Müslümanların tamamen yok edilmesine karar verdiyse, milletimiz cebren ve büyük keder içinde itaat altına alınacaktır. Fakat Avrupa, yiğitçe ölüşümüze şahit olacaktır. Bunun için, eğer Müttefikler, vilayetimizi denetim ve himaye altına almaya ihtiyaç görüyorlarsa, bundan sonra bunun Büyük Devletler'den birisinin kontrolü altına alınmasını kabul ediyoruz.*

*Büyük Devletlere bu arzumuzu arz etmenizi istirhâm ediyoruz.”*

İmzalar: Belediye Başkanı Azmi. Mu'teberân: Mustafa Azmi, İsmailzâde Cevdet, Ömer Fehmi, Ahmet Nazmi, Himmet Ağa, Alibeyli Mustafa. Tüccarlar: Ali İskender, Ahmet, Sabri, Osman Sıdkı, Âkif Rıfat, Mehmet Emir, Mustafa Rıfat<sup>30</sup>. (EK-III)

Alaşehir'in Türk İstiklâl Savaşı'na katkısı sonraki dönemlerde de devam etmiştir. 16-25 Ağustos 1919'da Batı Anadolu kongrelerinin en önemlilerinden birisi olan Alaşehir Kongresi'ne ev sahipliği yapmıştır. Böylece, bölgede Yunanlılara karşı verilen silahlı mücadelenin merkezileşmesine ve başta Nazilli olmak üzere<sup>31</sup> Anadolu'nun diğer yerlerindeki kongrelerle irtibat kurulmasını sağlamıştır.

### III-Kasaba (Turgutlu)

Mondros Mütarekesi'nin gerçekte Türkleri için ciddi tehlikeler getirdiğini fark eden Turgutlulu aydınlar da teşkilatlanmışlardır. Burada da Müdâfaayi Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti kurulmuştur.<sup>32</sup> İşgalden hemen sonra 16 Mayıs 1919'da Kasaba Ahaliyi İslâmiyesi adına gönderilen aşağıdaki telgrafla İzmir'in işgali kınanmıştır:

*“Der-saâdet'te İtalya Hükümet-i Fahîmesi Mümessili Cenablarına;  
Türk ve Müslümanların binlerce seneden beri kıymetli vatanları olan Anadolu'daki İzmir'in asâkir-i Yunan tarafından işgal edildiği vilayet mülhakatının da mütemadiyyen işgaline mâruz kaldığı görülmüyor. İzmir'de Türk ve Müslümanlara yapılan feci hareketler de dünyaca mâlum oldu. Bir buçuk milyon Müslümanın iki yüz bin Ruma esir edilmesi masum hayr-hâh bir milletin cebren hakk-ı meşruunun alınması*

<sup>30</sup> ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45.

<sup>31</sup> 6 Ekim 1919'da toplanan Üçüncü Nazilli Kongresi'nde Alaşehir'i, Mütevellizâde Âkif, Mazhar ve Ömer Beyler temsil etmiştir. Dayı 1998, 85.

<sup>32</sup> Uluçay ve Gökçen 1939, 62; Ergül 1991, 25.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

*Avrupa'nın hâkim olan hiss-i medeniyet ve insanîyetle asla kabil-i tevfiik değildir. Wilson cenapları prensibine de külliyyen muhaliftir. Bu havalinin Yunanistan'a veya Yunan işgal-i askerisine verilmesi bizi türâb-ı mahvına gömmektir. Keyfiyeti umum ahali nâmi tekrar protesto eder ve daima Türk hükümetinde veya bu olamazsa devlet-i muazzamadan birinin kontrolü altında müsterih yaşama ümidimizi henüz kat' etmediğimiz adalet ve fahîmanelerinden heyecan ile istirham ve cevabınıza intizâr eyleriz”<sup>33</sup>. (EK-IV)*

Turgutlu'dan 20 ve 21 Mayıs'ta gönderilen başka telgraflarla da İzmir'in işgali protesto edilmiştir. 20 Mayıs 1919 tarihli belediye başkanı ve eşrafın telgrafı aşağıdadır:

*“İzmir'in Yunan birlikleri tarafından istenmeyen işgali, 200.000 Rumun, doğrudan 1.080.000 Türkün hayatına kasteden bir harekettir. Türk halkı, Büyük Devletlerin adaletini beklemektedir. Burada hiçbir Türk Rum olmayacaktır, Rumlaşmayacaktır. Eğer Yunan işgali, muhtelit Avrupa işgaliyle birleşmezse, bütün vilayette güvenliği bozacak ve iç bölgelerde de İzmir katliamı gibi olaylar meydana gelecektir. Kamuoyu galeyân halindedir ve sizden, sarsılmaz kararımızı Paris Barış Konferansı'na bildirmenizi rica ederiz”<sup>34</sup>. (EK-V)*

Yine belediye başkanı ve eşraf imzalı 21 Mayıs 1919 tarihli telgraf da şöyledir:

*“İzmir'in, Yunan askerleri tarafından işgal edildiğini ve işgal esnasında, asker ve yerli Rum kalabalığının, masum insanları katlederek dükkân ve evlerini de yağmaladıklarını öğreniyoruz. Aynı zamanda Niş'in (Kemal Paşa) de işgal edildiğini öğrenmiş bulunuyoruz ve yakın bir zamanda şehrimizin de işgal edileceğini endişe ederek bekliyoruz. İzmir'in işgali esnasında Yunanlıların yaptıkları barbarlık ve gaddarlık Avrupalıların gözlerinin önünde cereyan etmiştir. Hayatımızı korumaya karar verdik fakat trajik sahnelerin yaşanmasına sebep olmamak için, Düvel-i Muazzamanın, güvenliğimizi korumaya yeterli kuvvet göndermesini tercih ediyoruz. Biz, Yunan hâkimiyetinde asla yaşamayız ve hayrımıza olsun ve hayatımıza yönelik tehlikelere son versin diye Büyük Devletlerden birini tercih ederiz”<sup>35</sup>.*

Kasaba Redd-i İlhâk Heyet-i Milliyesi adına 21 Mayıs 1919'da gönderilen telgrafta da şu düşüncelere yer verilmiştir:

<sup>33</sup> ASDMAE-AIT, B.262-1.

<sup>34</sup> ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45.

<sup>35</sup> ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45, ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738.

“Yunan işgalinin İzmir’le sınırlı olduğu hakkında teminat verilmiş olmasına rağmen şu dakikada Yunan kuvvetlerinin Nif ve Torbalı’yı da işgal ettiklerini öğreniyoruz. Rum çeteleri şehrimizde bize karşı saldırılarını artırdılar. Bütün Müslüman halk Kasaba’ya doğru göç ediyor ve Yunan birlikleri gelene kadar mükemmel olan asayiş bozuluyor. Kasabada ikamet eden 140.000 Türk panik halinde bulunuyor. Biz, hiçbir şart altında Yunanlıları kabul etmiyoruz. Memleketimizin iç bölgeleri de işgal edilecekse, Müttefiklerin ortak işgali dışında bir işgali kabul etmiyoruz. Yunanlıların şehrimizde yaptıkları mezalimi sizler de görüyorsunuz. Bir kelime de olsa cevap verin ve bize merhamet edin”<sup>36</sup>.

İzmir’in işgaliyle binlerce göç olayı meydana gelmiştir. Bu çerçevede Turgutlu’ya göç etmek zorunda kalan göçmenler de Müslüman Muhacirleri imzalı aşağıdaki telgrafi 21 Mayıs 1919 tarihinde göndermişlerdir:

“Bizler, Yunan birliği gelince Kasaba’ya göç etmek zorunda kaldık. Kazamızda birkaç yüz Ruma karşı 20.000 Türküz. Yunanlılar, daha önce verdikleri sözlerin aksine ve adalete aykırı olarak pek çok zulüm yaptılar. Yunan kuvvetlerinin geri çekilmesi için sizi imdada çağırıyoruz”<sup>37</sup>.

#### IV-Salihli

Mütarekenin imzalanmasından hemen sonra Salihli istasyonuna Fransız askerlerinin yerleşmesinden cesaret alan Rumlar, trenleri Yunan bayraklarıyla donatmışlardı. Salihli halkı buna tepki göstermiş ve Bakkal Rüştü adlı bir genç trendeki Yunan bayraklarını paramparça etmişti<sup>38</sup>. Celâl Bayar, Salihli’yi Mütareke döneminde şöyle tasvir etmektedir:

“Salihli de diğer yerlerde olduğu gibi iki bölüme ayrılmıştı. Halkın bir kesimi ‘başa gelen çekilir’ inancıyla düşmana boyun eğmek düşüncesindeydi. Yüreği memleket ve istiklâl aşkıyla yanan vatanseverler de, ileri atılarak elden gelen müdâfaayı yapmak istiyorlardı. Aralarında çetin münakaşalar oluyordu”<sup>39</sup>.

İzmir’in işgaliyle tehlikenin yaklaştığını gören Salihli halkı harekete geçerek tepkisini göstermiştir. Salihli Belediye Başkanı Davut ve Müftü Ahmet imzasıyla 20 Mayıs 1919’da şu telgrafi göndermişlerdir:

“15 Mayıs’ta İzmir’in Yunanlılar tarafından işgalini protesto ediyor ve işlenen cinayetler tetkik edilsin diyoruz. Her şey tetkik edilebilir. İzmir’in

<sup>36</sup> ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45.

<sup>37</sup> ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45, ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738.

<sup>38</sup> Ergül 1991, 66.

<sup>39</sup> Bayar 1997, 50.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

*durumu en küçük bir ajitasyona sebebiyet vermemiştir ve iç bölgeler İzmir'de neler olup bittiğini anlamak istiyor. Yunan hâkimiyetinde yaşamayı asla kabul etmiyoruz ve eğer kazara bir işgal olacaksa Büyük Devletlerin adalet ve insanîyetini kabul edebiliriz. Sizden, hükümetinizin Müslüman halka nasıl yardım edebileceğini bildirmenizi istirham ediyoruz”<sup>40</sup>.*

Salihli Belediye Reisi Davut ve Müftüsü Ahmet imzasıyla gönderdikleri başka bir tarihsiz telgraf da şöyledir:

*“Der-i âliyye İtalya Mümessilliğine;*

*“İzmir ve havalisinin Yunana vaz'ı yed ve ilhâk olunacağını bugün istihbâr-ı müellemede bulunuyoruz. İlhâka değil, muvakkat bir vakit bile Yunanın Türk ve Müslümanları haklarında perverde eyledikleri tarihi husumete binâen Türk Müslümanlarının dıçar-ı mezalim ve bütün masum kanlarının dökülmesine bâis olacaktır. Yunan ile imtizaç ve teşrik-i hüsn-i mesâî etmenin imkanı yoktur. Ölmek yok. Ölmek, Yunanlaşmaktan çok ehvendir. Bizler için bir saadettir. Âmâl-i millîye hilafına olan Yunanın şu işgal ve ilhâkı sulh ve selamet-i cihanı temine mâtuף ve bütün cihanın kabul ve tasdik eylediği Wilson Prensiplerine muhalif olmasıyla da kabul edemeyiz. Âdil, insanîyetkâr Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya düvel-i muazama ve milletleri Türk âmâlinin, Türk hissiyat ve hayatının bütün bütün yok olmasına razı ve kâil olmayacaklarına intizâr ile şayet hissiyatımızın hilafi olarak Yunanın vaz'ı yedi muvafık görülmüş ise vilayetimizin bütün Türk Müslümanları denize, mezarlara atınız, gömünüz de ondan sonra Yunana müsaade edilsin. Bu suretle hakkımızda hükümetlerinin ve asil, necip, insanîyetkar milletlerinizin ve bir lütfu olacaktır. Bütün Türkler yok olmadıkça Türk eski ve güzel bu yurdu öz mülkü olan İzmir'i Yunanistan'ın işgal eylemesine hiçbir vakit kâil olmayacağına iman ederiz. Bütün namusumuz, hayatımız hükümet ve millet-i âdilane ve insanîyetkârinizce mevzû olarak hak ve adaletle isyandan başka bir şey olmayacak olan Yunan vaz'ı yedine müsaade olunmamasını hükümetlerinize tebliğini sizlerden bütün kaza Müslümanları nâmına istirham eyleriz”<sup>41</sup>. (EK-VI)*

### V- Diğer Yerlerde Gösterilen Tepkiler

İzmir'in işgali, Saruhan Sancağının Akhisar, Demirci, Gördes ve Kula gibi diğer bölgelerinde de tepkiyle karşılanmıştır. İzmir'in işgalinden sonra Akhisar'da da büyük bir heyecan ve kaygı başlamıştı<sup>42</sup>. Kasaba, İzmir'in işgalinden doğan heyecanın etkisi

<sup>40</sup> ASDMAE-AP, 1919-1930, B.1646-7738, ASDMAE-CP, Pos., 16, Turchia, B.56-45.

<sup>41</sup> ASDMAE-AIT, B, 262-1.

<sup>42</sup> Gürler 1994, 55.

altında üzüntülü ve kararsızdı. Yerli Rumlar bütün tanıdıklarına, selamet çaresi olarak, evlerine, ticarethanelerine Yunan bayrağı asmalarını telkin ediyorlardı<sup>43</sup>.

56'ncı Tümen Komutanı Bekir Sami Bey 24 Mayıs sabahı Akhisar'ın manzarasını şöyle çizmiştir:

*“Bütün caddelere Yunan bayrakları asılmış, herkes Yunanlıların gelmesini bekliyor. Birçok yerli Türkler, yerli Rumların yanına sokulmuş, dalkavukluk ediyor ve bu sayede, Yunan ordusu şehre girince hayatını, malını mülkünü emniyete sokacağını sanıyor. Bütün terzi dükkânları geniş Yunan bayrakları dikmekle meşgul”<sup>44</sup>.*

Bu belirsiz tabloya rağmen, Akhisar'dan İleri gazetesine gönderilen aşağıdaki telgrafla İzmir'in işgali kınanmıştır:

*“İzmir Türklerin can evidir. Yunan işgal-i askerisi altına tevdi ise cangâhına darbe telakki edilmiştir. Hazmı nâ-kabil vaziyette bulunuyoruz, icraat-ı hükümete şiddetle muntazırız. Sevgili padişahımız ve kutsi vatanımıza ibraz-ı sadakatle her bir fedakarlığa tüvânâ bir halde âmadeyiz”<sup>45</sup>.*

Mütareke döneminde Müdâfaayı Hukuk-ı Osmanî ve Tenvir-i İrşad cemiyetlerinin kurulduğu Demirci'den<sup>46</sup> 17 Mayıs'ta İstanbul'daki İngiltere, Amerika, Fransa, İtalya, Japonya devletlerinin temsilcilerine, bir kısmı sansür edilen aşağıdaki telgraf gönderilmiştir:

*“Galip ve mağlup bütün beşeriyet-i muzafferiye daimi bir sulh ve adalet vaat edilen Wilson Prensiplerine muhalif ve kâinatın dört gözle beklediği adalet-i hakikiye esaslarına mugayir olarak yekûn bir buçuk milyonu müteceviz bir ekseriyet-i kahireyi haiz olan Türk ve Müslümanların mukadderatı bütün vilayette mevcut üçyüz bin Rum ahali yüzünden Yunan âmâline feda İzmir ve mülhakatının Yunanistan'a ilhâk edilmekte olduğunu kemal-i teessür ve heyecanla haber alıyoruz. Her taraftan tahdit edilmiş olan Türk milletine Sulh Konferansı'nda feryadını isma' ve hukukunu müdâfaaya müsaade olunmuyor. Siyasi nüfuzların bir milletin hukuk-ı sarihesisinin tahakküm altına alınmasını hiçbir hak ve adaletle kabil-i telif değildir. Bugün elli Rum ahaliye karşı otuz beş bini müteceviz İslâm ile Türk ahaliye bulunan Demirci kazası sekenevi İslâmiyesinin işbu haksızlığa karşı feveran eden feryat ve itirazâtını zât-ı âsilanelerine iblağ*

<sup>43</sup> Bayar 1997, 113.

<sup>44</sup> Apak 1990, 19; Selek 1982, 165.

<sup>45</sup> İleri, 19 Mayıs 1919, 2.

<sup>46</sup> Uluçay ve Gökçen 1939, 62.



## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

*ediyor. İstihbâr olunan ilhâk vâki ise bu adaletsizliği düvel-i muazzamanın red ve tamir etmesine kemal-i heyecanla intizâr ederiz. (Sansür edilen kısımdan sonra) Binaenaleyh İzmir ve havalisindeki Yunan işgalini bütün mevcudiyetimizle protesto eder ve verdiğiniz karar ahd ve misakının metbû'-u hükümet-i muazzamaya iblağa ve icrâ-yı adalete vesâtet buyurmanızı istirham eyleriz"<sup>47</sup>.*

Gördes'ten, Gördes Redd-i İlhâk Heyet-i Milliye Riyaseti imzasıyla 16 Mayıs'ta İkdâm gazetesine gönderilen telgrafla İzmir'in işgali protesto edilmiştir:

*"Bir milyonu müteccaviz Müslüman sekenesi olan İzmir vilayeti dahilinde mutasarrıfın şurada burada bulunan iki yüz bin Rum ahali ekseriyet ittihaz edilerek İzmir'in düünkü gün Yunan hükümeti tarafından işgal olunduğu maalesef haber alındı. Böyle kahir bir ekseriyetin ekalliyetin hâkimiyetine verilmesi Wilson prensipleriyle adalete mugâyirdir. Ecdadımızın son kaniyla ıslanan bu toprağın ebediyen bizde kalmasında ısrar hakk-ı sarihimizdir. Hak ise hiç bir kuvvetle sarsılmaz ve âlem-i medeniyet de bu feryadımızı işitmezse akacak mâsum kanlarının mesuliyeti müsebbiblerine aittir. Şayet bizi ekalliyete feda edeceklerse Aydınogullarının serapa, ateş ve havana gark etmedikçe başka bir ele teslim etmemeğe ahd ve iman eylediğimizi makam-ı hilafetpenahilerine arz ile hatt-ı hareketimizin tâyini iradesine hali heyecanda bulunan binlerce halk ile makine başında sabırsızlıkla intizâr eyleriz"<sup>48</sup>.*

Kula'da 4 Mart 1919 tarihinde İstihlâs-ı Vatan Cemiyeti kurulmuş ve Manisa'ya şu telgraf gönderilmiştir: "Kula kazası belediye başkanlığına gönderilen 23 Şubat 1919 tarihli yüksek telgrafınız gereğince burada dahi eşraf ve memleketin ileri gelenlerin katılımıyla ve yüksek merkezlerine bağlı olmak üzere bir şube tesis ve açılmış...4 Mart 1919 tarihli beyannâme ile hükümete resmen bildirilerek göreve başlanmıştır"<sup>49</sup>. İzmir'in işgalinden sonra Kula'da da endişeli günler yaşanmıştır. Hükümet aleyhtarı olanlar aranmaya ve İttihatçılar gözaltında tutulmaya başlanmıştır<sup>50</sup>.

Kula İstihlâs-ı Vatan Cemiyeti İzmir'in işgalini İstanbul'daki İtilâf Devletlerinin temsilcilerine gönderdiği telgrafla protesto etti. Otuz beş bin nüfusu olan Kula halkı adına gönderilen telgrafta şunlar yazılmıştır: "Umumi nüfusun yüzde seksenini teşkil eden, her bucağı Türk âbide ve eserleriyle dolu bulunan Aydın vilayeti Yunanlılara verildiği takdirde dökülecek olan kanların maddi ve manevi mesuliyetlerini kabul

<sup>47</sup> Hâdisât, 19 Mayıs 1919, 2.

<sup>48</sup> İkdâm, 18 Mayıs 1919, 1.

<sup>49</sup> Ergül 1991, 24.

<sup>50</sup> Gürlü 1994, 127.

*edemeyeceklerini, bütün milletlere halâs ve inkişâf hakları verilmekte iken, Türkler için reva görülen o feci muameleleri şiddetli bir lisan ile protesto ederiz*<sup>51</sup>.

### Sonuç

Haksız yere ve çok kan dökülerek yapılan İzmir'in işgali bütün Anadolu'da tepkiyle karşılanmış ve düzenlenen mitinglerle ve yabancı devlet temsilcilerine gönderilen telgraflarla işgal kınanmıştır. Mütarekeden sonra kurulan çeşitli dernekler aracılığıyla Türkler haklarını savunmaya çalıştılar. Ne var ki, Avrupalıların sahiplendikleri hak, hukuk, adalet, eşitlik gibi değerlerini ön planda tutarak yapılan çalışmalar işgalleri ve özellikle Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmasını önlemeye yetmemiştir. "İşgal altında yaşamak" ya da "bağımsızlığa kavuşmak için silaha sarılmak" şıkları arasında Türk halkının tercihi silaha sarılmak olmuştur. İkinci şıkkın benimsenmesinde İzmir'in haksız yere ve kan dökülerek işgal edilmiş olması büyük rol oynamıştır.

İzmir'in işgali için yapılan protestolara Saruhan sancağı da hemen işgalden sonra katılmıştır. Yazımızda ele aldığımız Saruhan'ın, yukarıdaki kazalarının dışındaki yerlerde de çeşitli örgütlenmelerin meydana getirildiğini biliyoruz. Soma buralardan birisidir. 14/15 Mayıs 1919 gecesi İzmir Redd-i İlhâk Heyeti, İzmir'in işgal edileceğini Soma eşrafından Bakırlı Hafız Hüseyin Efendi'ye telgrafla bildirdi. Bu haberi Soma'nın diğer ileri gelenlerine ileten Bakırlı Hafız Hüseyin Efendi'nin girişimleriyle ertesi gün belediyede bir toplantı yapıldı. Bakırlı Hafız Hüseyin Efendi, Hacı Raşit Efendi ve Belediye Başkanı Osman Bey'den oluşan bir Kuvâ-yı Milliye Heyeti seçildi ve başkanlığına da Hacı Raşit Efendi getirildi<sup>52</sup>.

Yazımıza konu olan protesto telgraflarının çoğu İtalya'nın İstanbul veya İzmir temsilciliklerine gönderilmiştir. Anadolu Türk halkının hissiyatının Avrupa kamuoyuna iletilmesinde İtalya'yı tercih etmesinin anlaşılabilir sebepleri vardı. İtalya; İzmir, kendisine vaat edildiği halde Yunanistan'a verilmiş olmasını bir türlü hazmedememiştir. Yunan mezaliminin Avrupa kamuoyuna ulaştırılmasına yardımcı olmak suretiyle bir anlamda Müttefiklerinin, İzmir'i Yunanistan'a işgal ettirmekle yanlış hareket ettiklerini göstermek istemiştir. Bunun dışında, Yunanistan ile menfaat çatışması yaşayan İtalya, Türklere dostane davranmak suretiyle onların gönlünü kazanmak istemiştir<sup>53</sup>. Manisa ve çevresi için şikayetlerin İtalyan temsilciliklerine yapılması sonraki dönemde de devam etmiştir. Nitekim 13 Şubat 1921'de Turgutlu'dan ve 15 Şubat 1921'de Manisa'dan

<sup>51</sup> Şahingöz 1986, 142.

<sup>52</sup> Kutlusoy 1971, 77.

<sup>53</sup> Anadolu'nun dört bir yanından İzmir'in işgalini protesto etmek için İstanbul İtalyan Yüksek Komiserliği'ne gönderilen telgraflar, İtalya Dışişleri Bakanlığı Arşivi'nde bir klasörde muhafaza edilmektedir. *Archivio Storico Diplomatico Ministero degli Affari Esteri, Ambasciata d'Italia in Turchia, Busta, (B), 262-1.*

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

İzmir İtalya Temsilciliğine gönderilen mektuplarla Yunan işgali altında karşılaşılan çeşitli kötülükler şikâyet edilmiştir<sup>54</sup>.

### BİBLİYOGRAFYA

#### A- Arşiv Belgeleri

*Archivio Storico Diplomatico Ministero degli Affari Esteri*,  
Affari Politici, 1919-1930, B.1646-7738.  
Ambasciata d'Italia in Turchia, Busta, 262-1.  
Conferenza della Pace, Posizione, 16, Turchia, B.56-45.

#### B- Gazeteler ve Dergiler

*Alemdar*, 22,23 Mayıs 1919,  
*Hâdisât*, 19 Mayıs 1919.  
*İkdam*, 18 Mayıs 1919.  
*İleri*, 19 Mayıs 1919.  
*Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, Yıl.41, sayı:93, (Ocak 1992)

#### C- Basılı Eserler

- Apak 1990, Rahmi Apak, *İstiklâl Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?*, Ankara, TTK Yay.
- Ayışığı 1994, Metin Ayışığı, "Millî Mücadele'de Manisa, *Manisa*, sayı: 7, (Ekim 1994), 3-14.
- Bayar 1997, Celâl Bayar, *Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş 6, 8*, İstanbul, Sabah Kitapları.
- Bilgi 1996, Nejdet Bilgi, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Manisa Kazası, (1908-1950)*, İzmir, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Çelebi 1998, Mevlüt Çelebi, "İşgal Döneminde Manisa ve Turguthu'dan İzmir İtalyan Temsilciliği'ne Gönderilen Mektuplar", *Manisa*, sayı:16, (Kasım 1998), 10-20.
- Çelebi 2002, Mevlüt Çelebi, *Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.
- Dayı 1998, S. Esin Dayı, *Nazilli Kongreleri (1919)*, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yay.
- Ergül 1991, Teoman Ergül, *Kurtuluş Savaşı'nda Manisa*, İzmir.

---

<sup>54</sup> Çelebi 1998, 10-20.

- Grassi 1996, Fabio L. Grassi, *L'Italia e la questione turca (1919-1923)*, Opinione pubblica e politica estera, Torino, Silvio Zamarani Ed.
- Gürler 1994, Hamdi Gürler, *Kurtuluş Savaşı'nda Albay Bekir Sami (Günsav), (Mayıs-Haziran 1919)*, Ankara, Genelkurmay Başkanlığı Yay.
- İzmir Fecâyi*, İstanbul, 1335.
- Kaygusuz 1955, Bezmi Nusret Kaygusuz, *Bir Roman Gibi*, İzmir.
- Köklü 1998, H.Nusret Köklü, *Manisa, İlgalden Kurtuluşa*, Akademi Kitabevi, İzmir.
- Kurat 1973, Yuluğ Tekin Kurat, "Batılı Kaynakların Işığı Altında İzmir'in İşgali Sorunu (15 Mayıs 1919)", VII. Türk Tarih Kongresi, *Kongreye Sunulan Bildiriler*, II. cilt, Ankara, TTK Yay., 842-853.
- Kutlusoy 1971, İhsan Kutlusoy, *Soma*, İstanbul, Tan Matbaası.
- Selek 1982, Sabahattin Selek, *Millî Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)*, (İkinci Baskı), İstanbul, Örgün Yayınları.
- Su 1982, Kâmil Su, *Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Su 2002, Kamil Su, *Karaosmanoğlu Halit Paşa*, Celal Bayar Üniversitesi Manisa Yöresi Türk Tarihi ve Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Manisa.
- S.Yzb.Ahmed 1993, Süvari Yüzbaşı Ahmed, *Türk İstiklâl Harbi Başında Millî Mücadele*, Yayına Hazırlayanlar: İsmail Aka-Vehbi Günay-Cahit Telci, İzmir, Akademi Kitabevi.
- Şahingöz 1986, Mehmet Şahingöz, *İzmir, Maraş ve İstanbul'un İşgali Üzerine Yapılan Protesto ve Mitingler*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Tansel 1991, Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar I*, İstanbul, MEB Yayını.
- Tayla 2001, Mustafa Tayla, *Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi*, Ankara, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Yayını.
- Turan 1999, Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi, (İzmir, Aydın, Manisa Denizli, 1919-1923)*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.
- Uluçay ve Gökçen 1939, Çaçatay Uluçay – İbrahim GÖKÇEN, *Manisa Tarihi*, İstanbul.

## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

### EKLER

#### EK-I

Alaşehir Redd-i İlhâk Heyet-i Milliyesi'nin 15/16 Mayıs 1919'da İstanbul'daki İtalyan temsilcisine gönderdiği telgraf. (*ASDMAE-AIT*, B., 262-1.)

#### EK-II

Alaşehir Müslüman Kadınları adına Nebile ve Mağrure Hanımlar'ın 20 Mayıs 1919'da İtalya temsilciliğine çektikleri telgraf. (*ASDMAE-AP*, 1919-1930, B.1646-7738, *ASDMAE-CP*, Pos., 16, Turchia, B.56-45.)

#### EK-III

Alaşehir'den Belediye Başkanı Azmi ve diğer ileri gelenlerin 24 Mayıs 1919'da İzmir'deki İtalya temsilcisine gönderdikleri telgraf. (*ASDMAE-AP*, 1919-1930, B.1646-7738, *ASDMAE-CP*, Pos., 16, Turchia, B.56-45.)

#### EK-IV

16 Mayıs 1919'da Kasaba Ahali-i İslâmiyesi adına İstanbul İtalya temsilcisine gönderilen protesto telgrafı. (*ASDMAE-AIT*, B.262-1.)

#### EK-V

Turgutlu. 20 Mayıs 1919. Belediye Başkanı ve eşrafın protesto telgrafları. (*ASDMAE-AP*, 1919-1930, B.1646-7738, *ASDMAE-CP*, Pos., 16, Turchia, B.56-45.)

#### EK-VI

Salihli Belediye Reisi Davut ve Müftü Ahmet imzasıyla İtalya'nın İstanbul temsilcisine gönderilen tarihsiz telgraf. (*ASDMAE-AIT*, B, 262-1.)



## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

Copia

ATA DHEIR 24/5. 1956

Signor Delegato  
dell'Alto Commissario Italiano  
Smirne

Quando l'Intesa aveva dichiarato aver fatto la guerra per la tutela e la difesa dell'umanità, e che il grande uoco, l'onorevole Presidente Signor Wilson, si era egualmente pronunciato sul fatto che la pace non si sarebbe conclusa che sul principio della nazioni; malgrado le nostre attese e l'esecuzione di tali promesse, constatiamo che sulla decisione presa dalla Conferenza, l'occupazione del nostro suolo dalle truppe Elleniche era un fatto compiuto, fatto che ha impressionato ed afflitto il nostro elemento musulmano.

Quanto è a nostra conoscenza, la popolazione del nostro Vilayet si compone d'un milione di musulmani e di 250.000 non musulmani, risulta quindi che la maggioranza essendo dalla nostra parte è che il Governo Ellenico, dal punto di vista di civiltà, conoscenza e costumi è inferiore a noi, sarebbe gravemente pregiudicabile che noi passiamo sotto la Sovranità di questo Governo; fatto che è contrario ai principi di Wilson e della giustizia.

Nel caso ove le Potenze dell'Intesa non prenderanno in considerazione la maggioranza ed esse si lasceranno sotto la dominazione ellenica, preferiremo difendere i nostri diritti fino alla morte anziché vedere la nostra distruzione, come nel resto e arrivato agli abitanti della Macedonia.

Se dunque l'Intesa sarebbe decisa ad annientare completamente i musulmani e i Turchi, la nostra Nazione sarà forzosamente sotto messa a tale desolazione, ma l'Europa sarà testimone del nostro eroismo per la morte. Pertanto, se le Potenze dell'Intesa vedono la necessità di sottomettere il nostro Vilayet ad un controllo e metterlo sotto la tutela, noi accettiamo sin da questo momento che una delle Grandi Potenze si pigli sotto il suo controllo.

Lo preghiamo di voler sottomettere la presente alle grandi Potenze precipitate.

Firme : Il Presidente della Municipalità - Amiri

I notabili : Mustafa Azmi - Ismail Zade - pjevdeti - Omer Fehmi -

Ahmed Nazmi - Himmët Agha - Afilbell Mustafa.

Negozianti : Ali Iskender - Ahmed - Sabri - Osman Sidki Akif

Rifat - Mehmed Emir - Moustfa Rifaat .

EK III





## Saruhan Sancağında İzmir'in İşgaline Gösterilen Tepkiler

18

Cassabà 20 maggio 1919

Occupazione Smirne per parte truppe greche è attentato diretto contro la vita di 1.230.000 turchi che diverranno così schiavi di 200.000 greci. La popolazione turca commossa attende ansiosa la giustizia delle Grandi Potenze. Qui nessun turco può divenire greco. Se all'occupazione greca non si unisce una occupazione mista europea si può essere sicuri che tutto il Vilayet sarà sottosopra e i massacri di Smirne vi daranno una idea di ciò che potrà avvenire all'interno. L'opinione pubblica è in effervescenza e vi preghiamo di informare la Conferenza di Parigi della nostra decisione ineccepibile.

Il Presidente della Municipalità ed i notabili.

**EK V**

